

Doç. Dr. Serkan ODAMAN

Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sigorta Prim Alacaklarında Zamanaşımı

Yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "Primlerin Ödenmesi" başlıklı 80. maddesinin birinci fıkrasına göre "işveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalıların primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı üzerinden bu Kanun gereğince hesaplanacak prim tutarlarını ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait prim tutarlarını da bu miktara ekleyerek en geç ertesi ayın sonuna kadar Kurum'a ödemeye mecburdur." şeklinde hüküm ihdas edilmişti.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 23/12/1997 tarih ve E.8336/K.9155 sayılı kararına göre; "Kurum alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı kanun hükümlerinin tümünün uygulanacağını düzenleyen SSK m. 80 değişikliği, 3917 sayılı Kanunun 8. maddesine göre 8/12/1993 tarihinde yürürlüğe girdiğinden, bu tarihten önceki alacaklara Borçlar Kanunu 125. maddedeki on yıllık zamanaşımının, 8/12/1993 tarihinden sonrakilere ise 6183 sayılı Kanunun 102. maddesindeki beş yıllık zamanaşımının uygulanacaktır..." şeklindedir.

Söz konusu 80. maddenin 4958 ve 5198 sayılı Kanunlar ile değişiklik yapılmadan önceki beşinci fıkrasına göre "Kurumun, süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır..." denilerek 6183 sayılı Kanunda yer alan 5 yıllık tahsil zamanaşımı süresinin geçerli olduğu hususuna gönderme yapılmıştı. 06.08.2003 tarih 4958 sayılı Yasa ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 80. maddesinin beşinci fıkrası şu şekilde değiştirilmişti: "Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51. maddesi hariç, diğer maddeleri uygulanır...". Yapılan düzenleme sonucunda, Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51. maddesi hariç, diğer maddelerinin uygulanacağı öngörülmüştü. 6183 sayılı Yasa'nın 102. maddesinde amme alacağı için öngörülen

tahsil zamanaşımı süresi 5 yıl olarak düzenlendiğinden eskiden olduğu gibi bu süreye bağlı kalınarak Kurum alacağı tahsil edilebilecekti.

Gerçekten de bu kanuna göre kamu alacağı, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılın başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrar. O halde Kurumun prim borcu aslı ve faizinden doğan alacakları, vadelerinin ilişkin olduğu yılı takip eden takvim yılı başından itibaren 5 yıl içerisinde cebren takip yoluyla tahsil edilmek zorundadır. Unutmamak gerekir ki Kurum uygulamasında, zamanaşımına uğramamış prim borçları için işverene başvurulur, zamanaşımına uğramış primler ise işveren payı da dahil, sosyal sigorta yardımlarından yararlanmak isteyen sigortalıdan alınır.

Söz konusu Kanun maddesinin 5. fıkrası son olarak 06.07.2004 tarihli Resmi Gazete ilanı ile yürürlüğe giren 5198 sayılı “Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununda Deği-

itibaren tahakkuk edecek Kurum alacakları için zamanaşımı süresi 10 yıl olarak dikkate alınmaya başlanmıştır. Bir başka deyişle, 5198 sayılı Yasa, 06.07.2004 tarih ve 25514 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, 506 sayılı Kanun’un değişik 80. maddesinin değişik beşinci fıkrasında yer alan “51. maddesi” ibaresi, 5198 sayılı Kanun’un 11. maddesiyle “51 ve 102. maddeleri” olarak değiştirildiğinden, 11. maddenin yürürlüğe girdiği 06.07.2004 tarihinden sonra muaccel olan Sosyal Sigortalar Kurumu’nun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Kanun’un 102. maddesinde öngörülen 5 yıllık tahsil zamanaşımı uygulanmamış, söz konusu alacaklar genel hükümlere, yani Borçlar Kanunu’ndaki 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğundan, muacceliyet kespittiği tarihten başlanarak 10 yıl içerisinde tahsil edilmeye başlanmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumlarının tüzel kişilikleri 5502 sayılı Yasa ile ortadan kaldırılmış ve

İşverenin primleri ödeme borcunun zamanaşımına uğrayıp uğramadığının belirlenmesinde, her ay ayrı ayrı dikkate alınarak sonuca ulaşılmalıdır.

şiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 11. maddesi ile “506 sayılı Kanunun değişik 80. maddesinin değişik beşinci fıkrasında yer alan “51. maddesi” ibaresi “51 ve 102. maddeleri” olarak değiştirilmiştir.” denilerek fıkraya şu son hali verilmişti: “Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun “51 ve 102. maddeleri” hariç, diğer maddeleri uygulanır...”. Görüldüğü üzere, 24.6.2004 tarih ve 5198 sayılı Kanunun 11. maddesi ile 506 sayılı Kanunun 80. maddesine eklenen hükümle anılan Sosyal Sigortalar Kurumu alacakları hakkında 6183 sayılı Kanunun 51, 102 ve 106 madde hükümleri hariç olmak üzere kurum alacakları hakkında hüküm ifade edeceği öngörülmekle zaman aşımı süresini 5 yıldan genel hükümler olan BK 125 ve 128. madde hükümleri uygulamasına geri dönmüştü. Bu düzenleme ile 24.6.2004 tarihinden

bu kurumlar Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (SGK) çatısı altında birleşmiş bulunmaktadır. SGK’nın uygulama kanunu olan 5510 sayılı Kanun 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece zamanaşımı hükümleri yönünden 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanun hükümleri yürürlükten kalkmıştır. 5510 sayılı Kanun hazırlanırken 506 sayılı Kanunun özü referans olarak alındığından, Kurum, zamanaşımı uygulaması yönünden Borçlar Kanunu’nun genel zamanaşımı hükümlerini esas alarak Kurum alacakları ve idari para cezaları açısından 10 yıllık zamanaşımını benimsemiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu alacakları; sigorta primlerinden ve keseneklerden, idari para cezalarından, sosyal yardım zammından ve kira sözleşmelerinden elde edilen gelirlerden, 6183 sayılı Kanunun uygulanması bakımından ilan ve haciz masrafları, posta masrafları, zor kullanma masrafları, nakil masrafları, eksper-

tiz, muhafaza masrafları, mahcuz malın tefrik masrafları, teferruğ masrafları, ferağ masrafları gibi giderler nedeniyle tahsil edilmesi gereken karşılıklardan, oluşmaktadır. 5510 sayılı Kanunun, 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanunun 56. maddesiyle değişik 93. maddesine göre; “Kurumun prim ve diğer alacakları ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıllık zamanaşımına tâbidir. Kurumun prim ve diğer alacakları; mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden, Kurumun denetim ve kontrolle görevli memurlarınca yapılan tespitlerden doğmuş ise rapor tarihinden, kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatı gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelerden doğmuş ise bu soruşturma, denetim ve inceleme sonuçlarının Kuruma intikal ettiği tarihten veya bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulmuş kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden doğmuş ise bilgi ve belgenin Kuruma intikal ettiği tarihten itibaren, zamanaşımı on yıl olarak uygulanır...Bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları, on yıllık zamanaşımına tâbidir”.

Bu anlamda, kronolojik olarak sürekli değişen zamanaşımı sürelerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Tarih	Süre	Zamanaşımının başlangıç tarihi
08.12.1993 tarihine kadar	10 yıl	Muacceliyet tarihinden itibaren başlar.
08.12.1993 – 05.07.2004 arasında	5 yıl	3917 sayılı Kanun gereğince 6183 sayılı Kanun'un 102. maddesi hükmüne göre; alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılın başından itibaren başlar.
06.07.2004 – 30.09.2008 arasında	10 yıl	5198 sayılı Kanun gereğince genel hükümler göre uygulanır. Zamanaşımı alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlar.
01.10.2008 ve sonrası	10 yıl	5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi gereğince ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren başlar.

Yargıtay'a göre de; “506 Sayılı Kanunun 80'nci maddesinde 3917 sayılı Kanunla yapılan değişiklik uyarınca, Kurumun süresi içerisinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde 6183 Sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması gerekir.3917 Sayılı Kanunla yapılan bu değişiklik aynı Kanunun 8. maddesi hükmüne göre 08.12.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu durumda zamanaşımı süresi bakımından; 3917 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 08.12.1993 tarihinden önceye ilişkin prim ve gecikme zamları yönünden, Sosyal Sigortalar Kurumunun alacak hakkı, Borçlar Kanunu madde 125'de öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Giderek zamanaşımının başlangıç tarihi ise yine Borçlar Kanununun 128. maddesi gereğince alacağın muaccel olduğu tarihtir ve zamanaşımının kesilmesi ve durdurulmasına ilişkin Borçlar Kanununun 132 ve ardından gelen maddeleri de burada aynen geçerlidir. 3917 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 08.12.1993 tarihi ve bundan sonraya ilişkin prim ve gecikme zamları yönünden ise 6183 Sayılı Kanunun zamanaşımına ilişkin 102. madde ve ardından gelen maddeleri geçerlidir. Bu yönde 102. madde hükmüne göre zamanaşımı süresi 5 yıl olup zamanaşımı süresinin başlangıcı ise alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yıl başıdır. 5198 sayılı Kanunun 11. maddesi ile değişik 506 sayılı Kanunun 80. maddesinin 5. fıkrasına göre, 6183 sayılı Kanunun zamanaşımını düzenleyen 102. maddesinin prim alacaklarının tahsilinde uygulanmayacağı belirtilmiş ise de, bu değişiklik, yürürlük tarihi olan 06.07.2004 tarihinden sonra tahakkuk edecek prim borçlarına uygulanabilecektir. Dava konusu olayda; yukarıda öngörülen esaslar çerçevesinde ödeme emrine konu primler 3917 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 08.12.1993 tarihinden sonraki döneme ilişkin olup, 6183 Sayılı Kanunun 102. maddesi ve devamındaki hükümler uygulanacaktır. Bu yönde; 102. madde hükmüne göre, zamanaşımı süresi, 5 yıl olup zamanaşımı süresinin başlangıcı ise alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılbaşdır”¹.

Görüldüğü üzere, işveren tarafından bildirilmemiş sürelerle ilişkin olarak açılan hizmet tespit davası neticesinde, hizmetlerin tespitine

Prim alacağının doğduğu her dönemdeki yasal düzenlemeyi ayrı ayrı ele almak ve bu dönemdeki düzenlemeye göre zamanaşımı süresini belirleyerek sonuca gitmek gerekecektir.

karar verildiğinde, tespiti yapılan hizmet süresinin primlerini ödeme yükümlülüğü noktasında, yukarıda özetlemeye çalıştığımız kronolojik dönemlere bağlı olarak işverenden bu primleri talep hakkının zamanaşımına uğrayıp uğramadığı tespit edilebilecektir. Bu durumda da, işverenin primleri ödeme borcunun zamanaşımına uğrayıp uğramadığının belirlenmesinde, her ay ayrı ayrı dikkate alınarak sonuca ulaşılmalı, bir başka deyişle, ilgili ödeme dönemi yukarıda belirttiğimiz zaman aralıklarından hangisine denk geliyorsa ona göre zamanaşımı süresi ve bu sürenin ne zaman başladığı belirlenmelidir. Örnek vermek gerekirse, hizmet tespit davası neticesinde sigortalının 20.11.1998 ila 22.08.2004 yılları devresine ait bildirilmemiş çalışmaları olduğu neticesine varılıyorsa, bu günlere ilişkin primlerin ödenmesinde zamanaşımı belirlenirken, konuyu iki ayrı dönemde değerlendirme gereği doğacaktır. Buna göre, 20.11.1998-05.07.2004 dönemi için “alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılın başından itibaren 5 yıllık zamanaşımı süresi başlayacak”, 05.07.2004-22.08.2004 devresi için ise “alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren genel hükümler uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresi başlayacaktır”.

Bu anlamda prim alacağının doğduğu her dönemdeki yasal düzenlemeyi ayrı ayrı ele almak ve bu dönemdeki düzenlemeye göre zamanaşımı süresini belirleyerek sonuca gitmek gerekecektir. Örneğin 5510 sayılı Kanun'da Kurumun prim ve diğer alacakları mahkeme kararı sonucunda doğmuş ise mahkeme kararının kesinleşme tarihinden itibaren, zamanaşımının on yıl olarak uygulanacağı belirtilmektedir. Bu düzenleme ancak 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra doğacak prim alacakları için geçerli olacaktır, fakat önceki dönemlerde

doğmuş olan prim alacaklarında ilgili dönemdeki zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Prim alacağı 06.07.2004-30.09.2008 arasında doğmuş ise süre yine 10 yıl olacak, ancak prim alacağı 08.12.1993-05.07.2004 arasında doğmuş ise alacağın vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden yılın başından itibaren 5 yıllık zamanaşımı süresi söz konusu olacak, eğer prim alacağı 08.12.1993 tarihinden önce doğmuş ise, bu durumda da yine muacceliyet tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

DİPNOT

- 1 Yargıtay 10.HD., 21.02.2006, E.2005/11874, K.2006/1679.